

ORTADOĞU GÜNDEMİ

18-24 Mayıs 2020

2020

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye:

Birleşmiş Milletler (BM) Suriye Özel Temsilcisi Geir Pedersen, Suriye'deki krizin çözümü için yeni ve anlamlı bir uluslararası iş birliği çağrısında bulunarak, "Rus-Amerikan diyalogunun burada kilit bir rolü olduğuna inanıyorum" dedi. BM Güvenlik Konseyini video konferans yoluyla bilgilendiren Pedersen, Suriye'nin kuzeybatısında Rusya ve Türkiye arasında martta varılan anlaşma sayesinde İdlib'in şu an sakin olduğunu ve bu durumun sürdürülmesini ümit ettiğini söyledi. Suriye'deki krizin yeni bir anayasa ile çözülemeyeceğini ancak Anayasa Komitesi'nin ortaya koyacağı ciddi bir çalışmanın taraflar arasında güven inşa edeceğini ve siyasi sürece katkıda bulunacağını belirten Pedersen, yeni tip koronavirüs (Kovid-19) salgınının ardından küresel seyahatin el vermesi durumunda komiteyi üçüncü kez toplamaya hazır olduğunu ifade etti.¹

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ndeki (BMGK) Batılı ülkeler, geçen sene Rusya'nın vetosunun ardından kapanan, Suriye'ye 2014 yılından beri insani yardımların yapıldığı sınır kapısının yeniden açılması çağrısında bulundu. BMGK'nın Suriye'deki insani durumu görüştüğü oturumda, ABD, İngiltere, Fransa, Almanya, Belçika ve Estonya ülkenin kuzey doğusuna insani yardımların gönderildiği Irak ile olan El-Yarubiye sınır kapısının yeniden açılması için çağrı yaptı. ABD'nin BM Daimi Temsilcisi Kelly Craft, geçen sene Rusya'nın vetosuyla iki sınır kapısının kapanmasının "BM'nin ve diğer yardım örgütlerinin bu bölgelere erişimini ve yardımlarını kısıtladığını" söyledi. Fransa'nın BM Daimi Temsilcisi Nicolas de Rivièr ise, "Sınır ötesi yardım mekanizması hem kuzey batıda hem kuzey doğuda hayati derecede önemli ve bu mekanizmanın BM Genel Sekreteri'nin de talep ettiği gibi 12 ay uzatılması gerekmektedir" ifadesini kullandı. Sınır kapılarının tekrar açılmasına yönelik çağrılar Rusya tarafından yine reddedildi.²

• Suriye Rejimi:

Suriye rejimi ve Rami Mahluf arasında 2017 yılının ağustos ayında başlayan ve 2020 yılının nisan ayında zirve noktasına taşınan gerilimde yeni gelişmeler yaşandı. Nisan ayından bu yana sosyal medya üzerinden video yayınlayan Mahluf, 17 Mayıs tarihli üçüncü videosunda şayet yöneticisi olduğu telekomünikasyon şirketi Syriatel hakkında geri adım atmaz ve şirket karlarını rejim yönetimine teslim etmezse tutuklanacağı uyarısının yapıldığını söyledi. Mahluf videoda ayrıca, Syriatel şirketinin çökmesinin Suriye ekonomisi için feci bir yıkım olacağını belirtti.³

19 Mayıs'ta Suriye rejimi Maliye Bakanlığı, tedbir amaçlı Rami Mahluf'un oğlu ve eşi de dahil olmak üzere tüm ailenin mal varlıklarına el konulduğunu açıkladı. İki gün sonra ise rejim tarafından yapılan açıklamada Mahluf'a yurt dışına çıkış yasağının getirildiği duyuruldu.⁴

İran milletvekili ve İran Parlamentosu Ulusal Güvenlik ve Dış Politika Komisyonu eski başkanı Heshmatollah Falahatpisheh, devlete yakın Etemad gazetesine verdiği röportajda Beşar Esad'ı başta tutmak için Suriye'ye 20-30 milyar dolar verdiklerini ve bu parayı geri almak zorunda olduklarını aktardı.⁵

• Fırat'ın Doğusu:

Aralarında PYD'nin de bulunduğu 25 siyasi parti Kamışlı'da bir araya gelerek bir toplantı gerçekleştirdi. Toplantı sonucunda alınan karar ile "Kürt Ulusal Birliği Partileri" adı verilen bir çatı yapının oluşturulduğu ilan edildi. Çatı örgütün kuruluş amacının ise "Suriye'nin kuzeyindeki Kürt hareketlerden başlamak üzere siyasi hareketler arasındaki birliği sağlamak" olduğu belirtildi. Çatı örgüt içerisinde Suriye Kürt Ulusal Konseyi (ENKS) yer almazken, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'ne (IKBY) bağlı Kürdistan Demokrat Partisi'nin (KDP) Suriye kolu KDP-S'nin yer alması dikkat çekti.⁶

Suriye resmi haber ajansı SANA'nın aktardığına göre Suriye rejimine bağlı askerler, Haseke'nin batısındaki Tel Tamer kasabasının yakınında ABD ordusuna ait zırhlı araçlardan oluşan bir konvoyun önünü keserek geçişini engelledi. ABD'li askerler ise rotalarını değiştirerek geri dönmek zorunda kaldı.⁷

ABD öncülüğündeki IŞİD karşıtı koalisyon, SDG ismini kullanan PKK/YPG ile düzenlediği operasyonda, IŞİD'in sözde Kuzey Bağdat sorumlusu Ahmed İsmail el Zavi ve sözde lojistik sorumlusu Ahmed Abdu Muhammed Hasan el Cuğayfi'yi Suriye'de öldürdüklerini bildirdi. Açıklamada, "Bu iki IŞİD elebaşının ortadan kaldırılması, masum sivillere ve güvenlik ortaklarımıza yönelik saldırılarını bertaraf edecektir." ifadesi kullanıldı.⁸

Daha önce bölgedeki askeri noktalarını güçlendirme amacıyla Suriyeli Kürtlerden oluşan yerel bir güç kurma projesi yürüten ancak ABD tarafından engellenen Rusya, şimdi de bölgedeki Arap aşiretlerden oluşacak yerel güç kurma çalışmaları başlattı. Birkaç hafta öncesinde ABD'nin de aynı hamleyi yapmış olması ve her iki ülkenin de bölgede Arap aşiretleri aracılığıyla konumlarını güçlendirmek istemesi ise oldukça dikkat çekti.⁹

• İdlib:

Birleşmiş Milletler (BM) tarafından Suriye'nin İdlib kenti ve kırsalında yaşayan siviller için 89 kamyon insani yardım malzemesi gönderildi. İnsani yardım Cilvegözü Sınır Kapısı üzerinden kente ulaştırıldı.¹⁰

Türkiye ve Rusya, Moskova Mutabakatı çerçevesinde planlanan İdlib bölgesinde M-4 karayolu üzerindeki ortak devriyelerin 12.'si, hava ve kara unsurları eşliğinde gerçekleştirildi.¹¹

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset:

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi.¹² Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre Erdoğan ve Salih'in karşılıklı Ramazan Bayramı tebriğinde bulunduğu, bunun yanı sıra iki liderin bölgesel gelişmeleri ve Kovid-19 salgınıyla mücadelede iş birliğini ele aldığı kaydedildi.

Irak Başbakanlık Medya Ofisi'nden yapılan açıklamada ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo ile Başbakan Mustafa Kazimi'nin telefon görüşmesi gerçekleştirdiği ifade edildi.¹³ Görüşmede iki ülke arasında haziran ayında yapılması planlanan stratejik müzakerelerin ele alındığı vurgulanırken, Kazimi ile Pompeo'nun iki ülke arasındaki ekonomik, siyasi ve güvenlik alanlarındaki iş birliğini de değerlendirdiği öğrenildi.

Başbakan Kazimi, devlete bağlı Sabah gazetesi için kaleme aldığı yazıda petrol fiyatlarının dibe vurması nedeniyle memur maaşlarının ödenebilmesi için hükümetin tüm alanlarda acil kaynak arayışına mecbur kaldığını ifade etti.¹⁴ Makalede boş kalan yedi bakanlığa da değinen Kazimi, kabinenin tamamlanması için siyasi partilerin desteğine ihtiyacı olduğunu belirtti. Kazimi ayrıca geçtiğimiz haftalarda sıkça vurguladığı üzere barışçıl göstericilere hiçbir şekilde şiddet uygulanmaması talimatına da atıfta bulunarak bunu yapanların ivedilikle adalete teslim edileceğinin altını çizdi.

• Güvenlik:

Irak İstihbarat Servisi, Bağdati'nin öldürülmesinden sonra IŞİD'in başına geçmeye adaylardan biri olarak gösterilen ve örgütün önemli isimlerinden Abdulnasır Kardaş'ın yakalandığını duyurdu.¹⁵ Öte yandan Kerkük Operasyonlar Komutanı Korgeneral Saad Harbiye, Anadolu Ajansı'na yaptığı açıklamada Irak güvenlik güçlerinin son üç ayda gerçekleştirdiği operasyonlarda örgüte ait 100 militanın öldürüldüğünü ve 200 militanın yakalandığını belirtti.¹⁶

Bağdat'ta ABD Büyükelçiliği başta olmak üzere yabancı temsilciliklerin ve hükümet binalarının bulunduğu Yeşil Bölge'ye füze saldırısı yapıldığı açıklandı.¹⁷ Bir Katyuşa roketinin kullanıldığı saldırıda can kaybı yaşanmazken, roketin Yeşil Bölge'de bulunan boş bir eve isabet ettiği kaydedildi.

• Ekonomi:

Başbakan Kazimi başkanlığında gerçekleştirilen kabine toplantısının ardından, kabinenin Mayıs ayı için kamu çalışanlarının maaşlarının eksiksiz ödenmesi talimatı verdiği kaydedildi.¹⁸

Maliye Bakanı Ali Allavi, daha önceden planlandığı belirtilen ilk yurtdışı seyahatini Suudi Arabistan'a düzenledi.¹⁹ Başkent Riyad'da Suudi Arabistan'ın Dışişleri, Enerji ve Maliye Bakanlarıyla bir araya gelen Allavi, Irak'ın yeniden inşası ve komşularla daha dengeli ticari ilişkiler kurma bağlamında, enerji ve tarım sektöründe faaliyet gösteren tüm Suudi şirketlerini ve kurumlarını Irak'a yatırım yapmaya davet etti.

• Sosyal Hayat:

BM Irak Yardım Misyonu, Irak'taki protestolara yönelik hazırladığı üçüncü özel raporunda hükümet karşıtı gösterilerin başladığı 1 Ekim 2019 tarihinden 21 Mart 2020 tarihine kadar misyonun Irak'ta 123 göstericinin ortadan kaybolduğunu doğruladığını ve bu sayıya dahil 25 kişiden hâlen haber alınamadığını bildirdi.²⁰ Raporda ayrıca geçtiğimiz yılın Ekim ayından bu yana gösterilerde BM'nin 490 Iraklının hayatını kaybettiğini ve 7.783'ünün yaralandığını teyit ettiği belirtildi.

Irak Yüksek Öğretim Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada ülkede 2019-2020 eğitim öğretim yılının sonlandırıldığı ifade edildi.²¹ Sınıf geçme konusunda öğrencilerin birinci yarıyıl notlarının geçerli olacağı kaydedilirken ilk dönem notu zayıf olan öğrenciler için daha sonra telafi sınavı yapılacağı öğrenildi.

Irak Sağlık Bakanlığı'nın açıklamasına göre Irak'ta koronavirüs vaka sayısı 4.272'ye, virüs nedeniyle hayatını kaybedenlerin sayısı ise 152'ye ulaştı. Irak'ta geçtiğimiz hafta 24 saat içinde 308 vaka görülmesiyle bir günde gözlemlenen en fazla vaka sayısı da aşıldı. Öte yandan 18 Mayıs'tan bu yana Irak'ın gerçekleştirdiği günlük koronavirüs test sayısının üç bin seviyelerinden altı binlere yükselmesi dikkat çekti.

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset:

Türkmeneli Partisi tarafından yapılan yazılı açıklamada, Irak'ın asli unsurlarından olan Türkmenlerin yıllardır Irak'ın ve özellikle Kerkük'ün güvenlik bürokrasisi içerisinde yer almalarının önüne geçildiği belirtildi. İçişleri Bakanlığı bünyesinde Türkmen komutanların da temsil edilmesi gerektiği ifade edilen açıklamada, Kerkük'teki güvenlik kurumlarında Türkmenlerin varlığının gittikçe azalmakta olduğunun altı çizildi. Diğer yandan açıklamada Kerkük Güvenlik Komisyonu'nda yer alan birimlerin listesi verilerek söz konusu komisyondaki birimlerde Türkmenlerin temsil edilmediği vurgulandı. Yayınlanan listede Kerkük Güvenlik Komisyonu içerisindeki 17 birimde 9 Arap, 7 Kürt ve 1 Hristiyan idari ve güvenlik yetkilisinin yer aldığı ifade edildi²².

Irak Parlamentosu Eski Türkmen Milletvekili Casim Muhammed Cafer, Kazimi hükümetinin gerçekleştireceği görevlerin belli başlı bazı görevler olduğunu, özellikle hizmet anlamında ciddi adımların beklenilmemesi gerektiğini vurguladı. Türkmenlerin kabinede temsil edilmemesine de değinen Cafer, Türkmenlere bakanlık verilmemesi hususunun Haydar el-İbadi dönemiyle başlayan yanlış bir gelenek haline geldiğini belirtti. Cafer ayrıca, Türkmenlerin Irak'ta yalnızca bakanlık sıkıntısı olmadığını, bilhassa Türkmen gençler arasında gittikçe artan işsizliğin ciddi bir sorun haline geldiğini ifade etti.²³

• Güvenlik:

Kerkük Ortak Operasyonlar Komutanı Saad Harbiye, Kerkük'te terör örgütü IŞİD'e karşı gerçekleştirilen operasyonlarda son üç ay içerisinde toplam 200 IŞİD militanının yakalandığını, 100 militanın ise öldürüldüğünü açıkladı. Son beş aydır Kerkük'ün güneyindeki IŞİD militanlarına yönelik operasyonlarını artırdıklarını söyleyen Harbiye, örgüt mensuplarının en çok yuvalandıkları kentin batısında yer alan Hemrin dağları, güneydeki Eş-Şay, Zegetun ve Abu Hanacir vadileri gibi bölgelerde operasyonların devam edeceğini ifade etti.²⁴

Terör örgütü IŞİD militanları, Kerkük'ün batısındaki Gurguçal Vadisi yakınlarında bulunan petrol rafinerisine saldırıda bulundu. Kerkük Polis Müdürü Ali Kemal tarafından yapılan açıklamada, terör örgütünün saldırısı sonucunda rafineride görevli 1 güvenlik gücünün öldüğü, 3'ünün ise yaralandığı bildirildi.²⁵ Bilhassa IŞİD'in son dönemde Kerkük'te gerçekleştirdiği saldırılar incelendiğinde, örgütün, bölgedeki güvenlik kontrol noktalarına ve karakollara yapılan saldırılarının yanı sıra Kerkük'ün istikrarını hedef alan diğer saldırılarını çeşitlendirme gayreti içerisinde oldukları söylenebilir. Bu anlamda IŞİD, son dönemde sıklıkla Kerkük'teki petrol rafinerilerini, tarım arazilerini ve yüksek gerilim hatlarını hedef almaktadır. Nitekim Kerkük Elektrik Dağıtım Şirketi Müdürlüğü'nden yapılan açıklamada, IŞİD militanlarının son bir haftadır bölgede bulunan üç önemli elektrik santralinden diğer kentlere giden elektriği taşıyan yüksek gerilim hatlarını hedef aldığı ve bu sebeple Kerkük'te uzun saatler elektrik kesintileri olduğu vurgulanmıştır.

Irak İçişleri Bakanı Osman el-Ganimi Kerkük'ü ziyaret ederek kentte bir dizi görüşmeler gerçekleştirdi. Kerkük Valisi Rakan Said el-Cuburi ve Kerkük Ortak Operasyonlar Komutanı Saad Harbiye ile görüşen Ganimi yaptığı açıklamada Kerkük'ün özel bir statüye sahip olduğunu, Kerkük'ün güvenliğinin sağlanması için yeni adımlar atılacağını bildirdi. Kerkük Valisi Cuburi ise Kerkük'e yeni güvenlik güçlerinin gönderileceğini ifade etti.²⁶

• Sağlık & Sosyal Hayat:

Selahattin vilayetine bağlı Tuzhurmatu ilçesinde ilk koronavirüs vakasının 20 Mayıs tarihinde tespit edildiği açıklandı. İlk vakanın tespit edilmesi sonrasında iki gün sokağa çıkma yasağının uygulanacağı açıklanan ilçede 24 Mayıs itibarıyla 2 vakanın daha tespit edildiği bildirildi. ²⁷

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Ramazan faaliyetleri kapsamında Irak'ın Erbil kentinde ihtiyaç sahibi 250 Türkmen aileye gıda kolisi dağıttı. Irak Türkmen Cephesi (ITC) Erbil İl Başkanlığında düzenlenen programa, Türkiye'nin Erbil Başkonsolosu Hakan Karaçay, TİKA Başkan Danışmanı Kamil Kolabaş, ITC Erbil Milletvekili Aydın Maruf ile vatandaşlar katıldı. Öte yandan TİKA Irak Koordinatörü Cüneyt Esmer, bugünkü yardımların ardından Erbil'de Türkmen, Kürt ve Araplar olmak üzere ihtiyaç sahibi toplam 1.700 aileye gıda yardımında bulunacaklarını söyledi. Esmer, Salahaddin kentindeki Tuzhurmatu ilçesinde bin, Kerkük'teki ihtiyaç sahiplerine ve Telaferli göçmenlere 800, Musul'un Telafer ilçesine bin, Musul'un merkezine ve çevre köylerine de bin gıda kolisi dağıttıklarını aktardı.²⁸

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset:

Duhok vilayetinin merkezinde beş aydır maaşları ödenmeyen memur ve öğretmenler tarafından 16 Mayıs'ta gösteri düzenlendi. Düzenlenen gösteride yaklaşık 50 kişinin gözaltına alındığı kaydedilirken, gözaltına alınan 50 kişiden sekizinin gazeteci olduğu belirtildi. Duhok Asayiş birimlerinden yapılan açıklamada protestocuların "izin almadan gösteri düzenledikleri için" gözaltına alındığı ifade edildi.²⁹ Yerel yönetimden izin alınmadan gösteri düzenlemenin yasak olduğu IKBY'de, önceki dönemlerde genellikle Süleymaniye'de başlayan toplumsal protestoların bu sefer Duhok'ta başlaması dikkat çekti. Öte yandan, Duhok Valisi'nin gösterilerde Kürdistan İslami Birlik Partisi'nin (Yekgirtu) ve PKK'nın parmağının olduğunu iddia etmesi üzerine Yekgirtu milletvekili Hızlı Ahmed, Duhok Valisi hakkında suç duyurusunda bulundu.³⁰ Analistler Duhok olayları ile birlikte son seçimde Mesrur Barzani'nin kabinesine katılmayarak kendisini muhalif bir konuma yerleştiren Yekgirtu'yla KDP ilişkilerindeki gerilimin daha fazla tırmanma ihtimali üzerinde durmaktadır. Bu durumda KDP'nin, KYB ve Goran Hareketi ile hâlihazırda mevcut siyasi gerilimine ek olarak Yekgirtu'yla da siyasi polemiğe girme ihtimalinin oluşması IKBY siyasetinde tansiyonun önümüzdeki günlerde daha da artacağı şeklinde yorumlanmaktadır.

Bir araya gelip birçok siyasi ve ekonomik konuyu ele almaları beklenen KDP ile KYB'nin bu-
luşması üçüncü kez sekteye uğradı. Özellikle son zamanlarda KDP ile KYB arasında artan gerilim neticesinde yorumcular iki parti arasındaki tansiyonun kolayca düşmeyeceğini tahmin ederken, KYB, KDP'yi gittikçe otoriterleşmekle, KDP ise KYB'yi Bağdat ve Tahran'la iş birliği yaparak IKBY'ye ihanet etmekle suçlamaktadır.

Öte yandan, KYB Eş Başkanı Lahur Cengi, geçtiğimiz hafta ölüm yıl dönümü olan Goran Hareketi'nin kurucusu ve ilk başkanı Noşirvan Mustafa'nın kabrine bir ziyaret gerçekleştirdi ve ardından Goran yetkilileri ile bir araya geldi.

• Güvenlik:

IKBY basınına yansıyan haberlere göre Lahur Cengi'nin talimatıyla Süleymaniye Asayiş birimleri tarafından 176 Arap tutuklunun Kerkük Güvenlik Güçleri'ne teslim edildiği iddia edildi.³¹ Kerkük Güvenlik Güçleri'ne teslim edilen Arap tutukluların 16 Ekim 2017'den önce Kerkük'te KYB'ye bağlı Terörle Mücadele Örgütü tarafından tutuklandığı ifade edilmektedir. Tutukluların Iraklı Güvenlik Güçleri'ne teslim edilmesi özellikle KDP'ye yakın medya kurumlarında sıkça işlenmiş ve KYB'nin şehit düşen peşmergelerin ailelerine saygısızlık ettiği öne sürülmüştür.

• Ekonomi:

Nisan ayında Erbil ile Bağdat arasında başlayan bütçe payı aktarım krizi, Bağdat'ın Erbil'e IKBY kamu çalışanlarının Nisan ayı maaşlarının ödenebilmesi için 400 milyar Irak dinarı göndermesiyle yumuşamıştır. Bu hafta üçüncü kez Bağdat'ı ziyaret etmesi planlanan IKBY heyetinin ziyaretinin Bağdat'ın isteği üzerine Ramazan Bayramı sonrasına ertelediği kaydedilirken, Erbil'e 400 milyar dinar gönderen merkezi hükümetin, IKBY ile yeni bütçe görüşmelerinin tamamlanması için Erbil'e 30 günlük bir süre verdiği kaydedildi.³²

IKBY ile Irak merkezi hükümeti arasında müzakere edilecek yeni bütçe payı anlaşmasında, merkezi hükümetin IKBY'de çıkarılan varil petrolden, IKBY'deki sınır kapılarından ve petrol satışından elde edilen gelirin Bağdat'a gönderilmesi konusunda ısrarını sürdüreceği tahmin edilmektedir. Buna karşın Erbil'in ise IKBY'deki kamu çalışanlarının maaşlarının her ay eksiksiz bir şekilde Bağdat'tan yollanmasını talep edeceği belirtilmektedir. Özellikle ABD'nin Bağdat ile Erbil arasında istikrarlı bir bütçe anlaşmasının imzalanması için iki tarafa da baskı uyguladığı bilinmektedir.³³

Yorumcular, mali ve siyasi kriz nedeniyle IKBY'nin şu anda merkezi hükümete karşı çok zayıf bir konumda olduğunu, dolayısıyla bütçe müzakerelerinde Bağdat'ın elinin Erbil'e nazaran çok daha kuvvetli olduğunu belirtmektedir. Bu noktada Erbil'in hükümeti kurmak için adaylığının açıklandığı ilk zamanlardan beri siyasi destek verdiği Başbakan Kazimi'den IKBY için bütçe müzakerelerinde daha fazla esneklik göstermesini beklemektedir.³⁴

• Sosyal Hayat:

Özellikle Süleymaniye vilayetinde Kovid-19 vaka sayısının giderek artması göze çarpmaktadır. Ekonomik durum nedeniyle sokağa çıkma yasağının çok kısıtlı bir şekilde uygulanabildiği IKBY'de yetkililer Ramazan Bayramı süresince sokağa çıkma yasağının uygulanacağını açıkladı. Şimdiye kadar IKBY'de 452 Kovid-19 vakası tespit edilirken, IKBY Sağlık Bakanlığı bu sayıya dahil 5 kişinin hayatını kaybettiğini, 385 kişinin ise iyileştiğini bildirdi.

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan:

Hafta içinde Kaşıkçı cinayetine ilişkin bir gelişme meydana geldi. Oğlu Salah Kaşıkçı, çocukları olarak babalarının katillerini affettiklerini duyurdu.³⁵ Salah Kaşıkçı bu kararın alınmasının Ramazan ayının Kadir Gecesi'nde af dilemek ile ilgili olduğunu açıkladı. Ekim 2018 tarihinde gerçekleşen Kaşıkçı cinayetine ardından geçen iki yılda halen açığa kavuşturulamamış detaylar bulunmaktadır.

Yemen'de Suudi Arabistan öncülüğündeki Arap Koalisyonu tarafından BAE destekli ayrılıkçı Güney Geçiş Konseyi'nin Aden denizi için bir tehdit olduğu duyuruldu.³⁶ Özellikle GGK'nın öz yönetim kararı almasından sonra bölgede kamu hizmetlerinin sağlanması açısından sorunlar meydana gelmişti.

Suudi Arabistan merkezli MBC TV kanalının Bağdat ofisi protestocular tarafından basıldı. 1983 yılında ABD ve Fransa Büyükelçiliklerine yapılan saldırılarla ilgili yayında, 3 Ocak 2020'de öldürülen Haşdi Şabi komutanlarından Ebu Mehdi el-Mühendis'in bir 'terörist' gibi gösterilmiş olması kanalın basılmasının nedeni olarak belirtildi.³⁷

Son olarak, ABD'de yakın tarihte görevinden alınan Dışişleri Bakanlığı Müfettişi Steve Linick'in, daha öncesinde Dışişleri Bakanı Mike Pompeo'nun Suudi Arabistan'a 8 milyar dolarlık silah satışının hızlandırılması yönünde verdiği talimatı soruşturduğu ifade edildi. Linick, ABD Başkanı Donald Trump yönetiminin Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'ne (BAE) silah gönderebilmek için acil durum ilan etmesinin yasal olup olmadığını inceliyordu. Akabinde görevden alınmasına ilişkin olarak Kongre tarafından açılan soruşturmada Pompeo'nun tanıklığı istendi; ancak Pompeo tarafından yüz yüze bir görüşme reddedilirken, soruların yazılı halde gönderilmesini istediği dile getirildi.³⁸

• Birleşik Arap Emirlikleri:

Hafta içerisinde Libya'ya ve dolayısıyla burada hakimiyet kurmayı amaçlayan Birleşik Arap Emirlikleri'ne (BAE) ilişkin kritik gelişmeler yaşandı. Vatiyye Hava Üssü, Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti (UMH) güçleri tarafından BAE destekli darbeci Hafter güçlerinden geri alındı.³⁹ Kurtarılan üste ise BAE'nin temin ettiği Rus yapımı hava savunma sistemi olan Panstir-S1 ile sistemin kullanımına ilişkin açıklama ve kullanım broşürleri ele geçirildi. Akabinde sistem imha edildi. Ayrıca UMH güçleri üssün güneyindeki Bedr ve Tici beldelerini de Hafter milislerinden kurtardıklarını açıkladı. Libya hükümeti, BAE aleyhindeki söz konusu delilleri Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne (BMGK) sunacağını açıkladı.⁴⁰ Konuya ilişkin olarak Libya Müftüsü Şeyh Sadık el-Giryani, Türkiye ile imzalanan anlaşmanın bir neticesi olarak artık Trablus'taki sivillerin hedef alınmadığını; BAE'nin bombardımanlarına son

verildiğini dile getirdi.⁴¹ Bu noktada el-Giryani, Türkiye ve Katar'a, Libya'nın istikrarına ilişkin verdikleri destekten dolayı teşekkür etti. Öte yandan Tunus'taki Nahda Hareketi ise BAE destekli Halife Hafter milislerine karşı elde ettiği askeri başarılarından dolayı Libya hükümetini tebrik etti.⁴²

Filistin Yönetimi, BAE'nin koronavirüs salgınıyla mücadele kapsamında Filistin'e gönderdiği yardım malzemelerini kabul etmedi.⁴³ BAE'ye ait Etihad Havayolları, söz konusu yardım malzemelerini Filistin'e ulaştırmak için Abu Dabi'nin diplomatik ilişkiye sahip olmadığı İsrail'e ilk kez sefer düzenlemişti.⁴⁴

• Katar:

Batı Afrika ülkesi Fildişi Sahili'nde Fransız petrol devi Total'in faaliyet gösterdiği bölgede iki rezervin yüzde 45'lik hisselerini satın alan Katar⁴⁵, ülkedeki petrol piyasasına güçlü bir giriş yaptı. Ayrıca Doha hükümeti tarafından, ülkenin ev sahipliğini yapacağı 2022 FIFA Dünya Kupası maçlarının oynanacağı stadyumların yüzde 80'inden fazlasının tamamlandığı duyuruldu.⁴⁶

Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamid el- Sani hafta içinde Tunus Cumhurbaşkanı Kays Said⁴⁷ ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan⁴⁸ ile telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Söz konusu iki görüşmede ikili ilişkiler ve bölgesel gelişmelerin yanı sıra Kovid-19 ile mücadeleye yönelik iş birliği meseleleri de ele alındı. İki liderin telefon görüşmesinin dışında Katar-Türkiye ilişkilerine yönelik önemli gelişmeler yaşandı. Katar Savunma Bakanlığı, Türk firması Nurol Makina tarafından üretilen Ejder Yalçın ambulans versiyonundan 50 adet sipariş etti. Böylece ambulans versiyonunun ilk ihracatı gerçekleşti.⁴⁹ Bu noktada Katar'ın Türk savunma sanayisi için son derece önemli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Son olarak; Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Katar Merkez Bankası ile swap anlaşmasının tutarını 5 milyar dolar karşılığında 15 milyar dolar karşılığına yükseltirken⁵¹, VakıfBank tarafından bankacılık faaliyetleri yürütmek üzere Katar Finans Merkezi Düzenleyici Otoritesi'ne (QFCRA) yapılan lisans başvurusu onaylandı. Böylelikle VakıfBank, Katar'da bankacılık lisansına sahip ilk ve tek Türk bankası oldu.⁵²

• Kuveyt:

Kuveyt Hükümeti, koronavirüsten iyileşen hasta sayısının 6.117 olduğunu açıkladı. Toplam ölen sayısının ise 121'e yükseldiği belirtildi. Toplam pozitif vaka sayısının 16.764 olduğu ve bunların 11.962'sinin aktif durumda olduğu eklendi.

Kuveyt, OPEC ve OPEC+ arasındaki petrol üretim miktarını kısma yönelik anlaşmaya uyarak Suudi Arabistan'ın izinden gitmeyi tercih etmişti. Bunun üzerine Kuveyt ve Suudi

Arabistan ortak karar alarak Hafci petrol sahasını ve tesislerini 30 gün süreyle 1 Haziran'dan itibaren kapatacağını ve üretimi durduracağını açıkladı. İlk önce tarafların %50 üretim kesintisi yapmak üzerine anlaştıkları ancak çevresel endişelerden dolayı karar değiştirdikleri belirtildi.

Kuveyt Sosyal İlişkiler Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada hükümetin yabancı işçilerin ülkeye getirilmesinde kullanılan *Kafala* sistemine son vermeyi düşündüğü haberlerini yalanladı, sistemin kullanımına devam edileceği açıklandı.

• Umman:

Umman'da toplam koronavirüs vaka sayısı 7.257'ye yükseldi. Şu ana kadar 1.848 kişinin iyileştiği, 36 kişinin ise öldüğü belirtildi.

Katar'ın Umman Büyükelçisi Şeyh Jasim bin Abdülrahman es-Sani, Umman ve Katar arasındaki ilişkilerin antik çağlardan beri süregelen ortak kabile bağları ile köklü bir şekilde devam ettiğini ve harika olduğunu belirtti. Bu gelişen ilişkinin ve işbirliğinin bölgesel ve uluslararası meselelerdeki görüşlere de yansıdığı vurgulandı. Açıklık ve yeniden yakınlaşma ile bağların güçlendiği belirtilirken benzer doğal kaynaklara, gelişen endüstrilerine, güçlü ekonomi ve tarihsel bağlara da vurgu yapıldı. Katar-Umman Komitesinin rolü üzerinde duran büyükelçi, şu an devam eden gıda güvenliği, turizm, imalat ve endüstri hammaddeleri ile ilgili 4 projeden bahsetti.

Umman Sultanı Heysem bin Tarık ile Katar Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed bin Abdülrahman el-Sani bir görüşme gerçekleştirdi. İşbirliğinin artırılması, iki ülke insanların kardeşçe ilişkiler geliştirmesi ve ortak çıkarlar üzerinde duruldu. Ayrıca Umman Sultanı Heysem bin Tarık, Dışişlerinden Sorumlu Bakan Yusuf bin Alevi bin Abdullah vasıtasıyla Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed'e bir mesaj gönderdi. Mesajda iki ülke arasındaki kardeşçe kurulmuş olan sonsuz bağın önemine, bu bağın güçlendirilmesine ve bölgesel konulara değinildiği belirtildi.

• Bahreyn:

Tüm dünyada olduğu gibi Bahreyn'de de Ramazan Bayramı'na koronavirüsün gölgesinde girildi. Ülkede vaka artışı sürerken, iyileşenlerin sayısında da hızlı bir artış söz konusu oldu. Son verilere göre hastalığa yakalananların sayısı 8.802'ye ulaşırken, 4.465 kişi de hastalıktan kurtuldu. Koronavirüs dolayısıyla hayatını kaybedenlerin sayısı 13 olarak açıklandı.⁵³ Ülkede normalleşme adımları için planlar hazırlanırken, önlemler de yavaş yavaş kaldırıldı. Bu çerçevede Koronavirüsle Mücadele Ulusal Görev Gücü komitesi bir açıklama yaparak normalleşmenin nasıl gerçekleşeceği konusunda bilgi verdi. Buna göre restoranların, berberlerin ve alışveriş merkezlerinin açıklanan rehberlere uygun şekilde tekrar açılacağı belirtildi.

Komite yaptığı açıklamada hastalıkla mücadele kapsamında mevcut servis ve yoğun bakım yatak sayıları hakkında da bilgiler paylaştı. Buna göre 6.451 yataktan 2.162'i boşken, karantina uygulaması için ayrılmış 2.930 yatağın da 2.527'i boş vaziyettedir.⁵⁴ Bir yandan da yurtdışında yaşayan vatandaşların tahliyesi devam etmektedir. Bu kapsamda Umman'dan 46⁵⁵, Kuveyt'ten de 42⁵⁶ kişi tahliye edildi.

Bahreyn Kralı Isa el-Halife bir kraliyet kararnamesiyle kısmi af ilan etti. İlan edilen af kapsamında cezasının bir kısmını çekmiş olan 154 kişi serbest bırakıldı.⁵⁷ Geçtiğimiz hafta Sina yarımadasında düzenlenen terörist saldırısıyla ilgili açıklama yapan Dışişleri Bakanlığı saldırıyı kınadığını ve terörizmle mücadele kapsamında Mısır'ın yanında olduklarını açıkladı.⁵⁸ Yine Afganistan'daki siyasi çalkantıların çözüme kavuşturulması yolunda hükümet ile Taliban arasında yapılan anlaşmayı da memnuniyetle karşıladığını belirterek, ülkedeki karışıklığın barışçıl yollarla çözülmesi için atılan her adımın yanında olunacağı belirtildi.⁵⁹

• Yemen:

Yemen'deki merkezi hükümete Suudi tarafından kötü bir haber geldi. Husilerin ilerleyişi sonrası ülkeyi terk etmek zorunda kalan merkezi hükümet yetkilileri bir süredir Suudi Arabistan'da ikamet ediyordu. Geçtiğimiz hafta medyaya yansıyan haberlerde Suudi Arabistan'ın Riyad'da misafir ettiği ve masraflarını karşıladığı Başkan Hadi ve diğer Yemenli yetkililere artık onları finanse etmeyeceğini bildirdi ve krallığı terk etmelerini istedi.⁶⁰

Daha önce güneyde kontrolü altında bulunduğu yerlerde öz yönetim ilan eden BAE destekli Güney Geçiş Konseyi (GGK) geçtiğimiz sene kasım ayında imzalanan Riyad Anlaşması'nın maddelerinin uygulanması halinde öz yönetim kararından vazgeçmeye hazır olduklarını açıkladı.⁶¹ Bu gelişmeyi GGK konseyinden bir heyetin görüşme yapmak için Suudi Arabistan'a gitmesi izledi. Heyete Ez-Zubeydi başkanlık etti.⁶² Islah Partisi de yaptığı bir açıklamayla mevcut krizin çözülmesine yönelik merkezi hükümetin geçici başkent Aden'e dönerek Riyad anlaşması maddelerinin uygulanması için gerekli çalışmaların yapılması çağrısında bulundu. Açıklamada ayrıca GGK'yı devlete karşı darbe girişiminde bulunan isyancı bir milis grubu olarak nitelendirdi.⁶³ Öte yandan ABD Başkanı Trump, Güney ve Kuzey Yemen'in birleşmesinin 30. yılını kutlamak için Başkan Hadi'ye bir mektup gönderdi. Gönderdiği mektupta Yemen'in birliğine, egemenliğine ve güvenliğine vurgu yapan Trump Yemen'de barışın sağlanması için işbirliğine hazır olduğu mesajını da verdi.⁶⁴

Yemen'de insan hakları ihlallerine devam edilmektedir. Daha önce Husilerin gözetiminde tuttuğu ve ölüm cezası ile yargılandıkları gazetecilerin serbest bırakılması için insan hakları örgütleri tarafından yapılan çağrılar Husiler tarafından reddedildi. Husiler gazetecilerin hapiste bulunan kendi milisleri ile takas edilmesini teklif etti.⁶⁵ Bunun yanı sıra, ülkede koronavirüs de etkisini sürdürmeye devam ediyor. Son açıklanan verilere göre hasta sayısı

212'ye ulaşırken virüs kaynaklı hayatını kaybedenlerin sayısı da 39 oldu. 11 kişinin de iyileştiği bilgisi mevcuttur.⁶⁶ BM İnsani Yardım İşleri Ofisi sözcüsünün yaptığı açıklamaya göre ise Yemen'deki sağlık sistemi çökmüş durumdadır.⁶⁷ Avrupa Birliği Yemen'e hastalıkla mücadele kapsamında 60 milyon dolarlık bir bağışta bulundu.⁶⁸ Türkiye de Yemen'e yardımlarını sürdürmektedir. İHH ve Türk Kızılay'ında sonra TİKA ve AFAD da Taiz ve Lahic illerinde 3.000 gıda kolisi dağıttı.⁶⁹

■ KUZAY AFRIKA GÜNDEMİ

• Fas:

Koronavirüs verilerine bakıldığında Fas'ta 7.406 vaka görüldü. Bunların 4.638'i iyileşirken, ne yazık ki 198 kişi virüsten dolayı hayatını kaybetti. ⁷⁰ Koronavirüsten dolayı Fas'ta mahsur kalan İsrail vatandaşları Paris üzerinden Tel-Aviv'e döndü. Fas'ın İsrail'i devlet olarak tanı-mamasından dolayı İsrail uçaklarının Fas havaalanlarına iniş izinlerinin olmaması mahsur kalan 36 kişiyi alternatif rotalara yönlendirdi. Yaklaşık olarak 1 ay önce bu kişilerin İsrail'e dönüşlerinin BAE tarafından sağlanacağı haberleri çıkmıştı, fakat Fas kurumlarının izin vermeyişi buna engel oldu. Nihayetinde geçtiğimiz hafta bu katile İsrail kökenli Amerikalı Miriam Adelson'un özel jetiyle Tel-Aviv'e döndü. Katarlı haber kaynakları dönüş uçağının Adelson'a ait olmadığını ileri sürmüştü, fakat yolcuların Adelson'a teşekkür amaçlı açtığı pankartlardan kaynaklı olarak durumun öyle olmadığı görüldü.⁷¹ Fas'ta 4 adet dergi çıkaran ve pek çok akademisyenin çalışmalarıyla katkı sağladığı Mominoun Sınır Tanımayan Araştırmalar Vakfı çalışmalarını koronavirüs pandemisi nedeniyle durdurduğunu açıkladı. Fakat yerel kaynaklar bu durdurmanın sebebinin pandemiden ziyade kuruluşun BAE tarafından finanse edilmesinden kaynaklandığını bildirdi.⁷² Fransa ile füze ve füze savunma sistemleri anlaşmaları yapıldı. Yaklaşık olarak 200 milyon euroluk anlaşmanın kredi kuruluşu ise yine Fransız bankası olan BNP Paribas oldu. Fas, bölgede silahlanmaya en fazla para ayıran ikinci güçtür.⁷³

• Cezayir:

Cezayir'de koronavirüse yakalanan kişi sayısı 8.113'e ulaştı ve bunların 4.426'sı iyileşti. Virüs nedeniyle 592 kişi ne yazık ki hayatını kaybetti. Ramazan Bayramı ile birlikte tedbirlerin yavaşça gevşetileceği söylendi, maske kullanımının ve sosyal mesafenin hayati olduğu bildirildi. ⁷⁴ Koronavirüs önlemleri nedeniyle yasak getirilen sokakta toplanma ve protesto gösterileri internet ve sosyal medya ağları üzerinden devam etmektedir. "Hirak" hareketine bağlı yüksek takipçiye sahip sosyal medya hesapları bu hafta da hükümete yönelik eleştirilerini sürdürdü. 3 kişinin tutuklanması ve 12 ile 18 ay arasında hapis cezasına çarptırılması ise kamuoyunda tepkilere neden oldu.⁷⁵ Geçtiğimiz hafta bir yasa tasarısı olarak açıklanan Cezayir ordusunun sınır ötesi operasyonlara katılmasına izin veren yasa tasarısının etkileri ise hala

devam etmektedir. Muhalefetten ise konuya ilişkin bu yasanın oldu bittiye getirilmeye çalışıldığına dair açıklamalar yapıldı. Bunun yanı sıra Mısır ve BAE kaynaklı basın organlarının Cezayir'i Türkiye'ye karşı kışkırttığı görüldü. Türkiye'nin Libya'daki varlığının Cezayir için tehlike arz ettiğine dair temelsiz iddialarda bulunuldu.⁷⁶ Cezayir ile Fas arasında geçtiğimiz hafta yaşanan "düşman ülke" söylemi krizi Cezayir siyasetinde etkisini sürdürmektedir. Cezayir tarafı bu olayın ikili ilişkiler üzerinde olumsuz yansımaları önlemek için uygun önlemleri alma çağrısında bulundu fakat Fas kanadından herhangi bir hamle gelmedi.⁷⁷

• Tunus:

Tunus'ta koronavirüs vaka sayısı 1.048'e ulaştı. 914 kişi iyileşirken, 48 kişi ise hayatını kaybetti. 3 ayın ardından Tunus'ta camiler ve kafeler 4 Haziran'da yeniden açılacaktır.⁷⁸ Tunus meclisinin birinci partisi konumunda bulunan Nahda Hareketi ve Meclis Başkanı Raşid Gannuşi, Serrac Hükümeti'nin kazanımlarını desteklemeye devam ediyor. Ayrıca Nahda Hareketi'nin ülkede demokrasinin teminatı olarak görülmesi de bölgede planı olan Birleşik Arap Emirlikleri gibi demokrasi karşıtı ülkeler başta olmak üzere, dış güçleri rahatsız etmektedir.⁷⁹ Cumhurbaşkanı Kays Said ise bayram mesajında karşı devrim destekçilerine doğrudan cevap vermeyi tercih etti. Geçmişe ve geriye dönüşe özlem duyan bazı grupların hayal dünyasında yaşadıklarını ifade eden Said, bu grubun Allah tarafından kalpleri hastalıklı insanlar olarak vasıflandırıldığını belirtti. Konuşmasında ayetlere atıf yapan ve bu grubu münafık olarak niteleyen Said, halkın devrim sonrası elde ettiği hakları ile bu gruplara gereken cevabı verdiğinin altını çizdi.⁸⁰ BAE ve Suudi Arabistan'ın Arap Baharı sürecine ev sahipliği yapan ülkelere statükolarını korumak istemesi saltanat, beka mücadelelerinin bir parçası olarak değerlendirilmekte ve bundan dolayı nispeten başarı sağlayan ülkelere yönelik yıpratıcı siyasetler uygulamaktadır.

• Libya:

Ulusal Mutabakat Hükümeti (UMH)'nin 13 Nisan'da başlayan ve Trablus-Tunus sahil hattında kontrolü sağlaması ile sonuçlanan operasyon, Vatiyye ve Terhune'yi yeni hedef haline getirmişti. Vatiyye Hava Üssü'nün 18 Mayıs itibarıyla alınması askeri alanda UMH'ye avantaj sağladı. Buna ek olarak askeri hava üssünde ele geçirilen mühimmat asker ve Libya halkı için moral kaynağı oldu. Vatiyye zaferi sırasında Terhune'de kontrolü sağlamaya bir adım daha yaklaşan UMH'ye kabile ve gruplar desteklerini açıklamaya devam etmektedir. Çatışma olan tüm cephelerde geri çekilmelerin yaşanması, Wagner grubuna bağlı üyelerin ve Sudanlı Cancavit milislerinin ülkelere geri dönmeye başlaması, Hafter'in kısa bir süre içerisinde destekçileri tarafından kullanım dışı bırakılacağına işaret etmektedir.⁸¹ Hafta boyunca zafer gelişmeleri Hafter'i Libya sahasından silerken, UMH'nin yeni ittifaklar kurabilmesini de mümkün kılacak gibi görünmektedir. Vatiyye üssünün geçtiğimiz pazartesi günü kazanılmasında

bir gün sonra açıklama yapan, Libya Başbakan Yardımcısı Ahmed Muaytik, Libya'nın mümkün olan en iyi faydayı elde etmek için müttefik ülkelerle uluslararası bloklar oluşturma yollarını aradığını belirtti.⁸² Cumhurbaşkanlığı sözcüsü İbrahim Kalın'ın, NTV'ye verdiği röportajda Türkiye, "Hafter'in veya başkalarının tehditlerine boyun eğmeyecek" dedi.⁸³ Uluslararası toplumun Hafter'e karşı tavır alması ve en kısa sürede politik bir çözüm bulmak için masaya geri dönülmesi gerektiğini ifade etti. BM'nin ülkede yaşanan ihlallere dikkat çekmesi, NATO'nun Serrac hükümetine yeşil ışık yakması, ABD Libya Büyükelçisi Norland'ın Serrac'e teşekkürlerini ileterek terörizme karşı mücadelesinden memnun olduklarını belirtmesi sürecin hızlanacağına işaret etmektedir.⁸⁴

• **Mısır:**

Mısır hükümeti ülkede koronavirüs tespit edildiği günden itibaren en az 10 gazeteciyi tutukladı. Hükümet muhalif gazetecilere karşı yürütmüş olduğu politikada bu sefer pandemiyi kullandı.⁸⁵

Mısır Dışişleri Bakanlığı, BM Orta Doğu Barış Süreci Özel Koordinatörü Nickolay Mladenov, iki devletli çözüme uygun olarak Filistin'de barışı sağlamak için gelecekteki adımlar konusunda Mısır'la tam olarak koordinasyon yapmaya istekli olduğunu belirtti.⁸⁶

Mısır, Nil Havzası ülkeleri arasında gerginlik kaynağı olan tartışmalı Rönesans Barajı'nın doldurulması konusunda Sudan ve Etiyopya ile müzakerelere devam etmeye istekli olduğunu söyledi. Mısır Dışişleri Bakanlığı, "Mısır her zaman müzakerelerde bulunmaya, adil, dengeli ve kapsamlı bir anlaşmaya varmak için gelecek toplantılara katılmaya hazır" dedi.⁸⁷ Bu sırada Sudan Bakanlar Konseyinden yapılan açıklamada, Sudan ve Mısır'ın baraj projesi ile ilgili beklemede olan görüşmelere yeniden başladıkları bildirildi. Konsey yaptığı açıklamada, toplantıya Sudan Başbakanı Abdalla Hamdok ve Mısırlı mevkidaşı Mustafa Madbouli'nin yanı sıra dışişleri bakanları ile su ve sulama ve istihbarat şeflerinin de katıldığını söyledi. Toplantının, Sudan Başbakanının Mısır ve Etiyopya arasındaki boşluğu doldurmak ve üçlü toplantılara devam etmek için arabuluculuk çabalarının bir parçası olduğu ifade edildi.⁸⁸

■ ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli:

ABD'den yüklenen yedi sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) yükünün mayıs ayında Çin'e teslim edilmesi bekleniyor, bu rota için Ocak 2018'den bu yana en yüksek kargo sayısını gösteriyor.⁸⁹

İspanya, son iki ayda Cezayir terminallerinden boru hattı aracılığıyla sağlanan gazdan çok daha ucuz olan Amerikan LNG ikmali yapmayı tercih etti.⁹⁰

• Ortadoğu:

Petrol Bakanı Bijan Namdar Zanganeh yaptığı açıklamada, İran'ın Basra Körfezi'ndeki Güney Pars gaz sahasından günlük doğal gaz çıkarmasının, Katar'ın çıktısından daha fazla olduğunu belirtti. İran'ın Güney Pars gaz sahasının 27 konvansiyonel fazından günde 800 milyon metreküp gaz almayı planladığını belirtildi. Ülkenin Güney Pars'tan gaz çıkarmasının şu anda günde 700 milyon metreküpte olduğu belirtildi. Üretimin mevcut İran mali yılının (Mart 2021) sonuna kadar günde 570 milyon metreküpe ulaşması öngörülüyor. Bu çıktının bir kısmının petrokimya endüstrisinde kullanılacağını, bir bölümünün sıvılaştırılmış gaz şeklinde ihraç edileceğini ve geri kalanının ülke içinde tüketilebileceği belirtildi. Sahadaki İran kesiminin 14 trilyon metreküp gaz ve 18 milyar varil yoğunlaşma suyu içerdiği tahmin ediliyor.⁹¹

Uluslararası Enerji Ajansı (IEA), petrol fiyatlarındaki düşüşün başta Elektrik veya Gaz olmak üzere kritik projelerin uygulanmasında olası gecikmelerle karşı karşıya bırakacağını belirtti. IEA'ya göre Irak'ın petrolden elde ettiği net gelir, Kovid-19 pandemisi nedeniyle petrol talebindeki azalmanın ve petrol piyasalarını yeniden dengelemek için tedarik kısıtlamalarının bir sonucu olarak bu yıl %70 kadar düşebilir. Bu yıl elektrik bakanlığı tarafından planlanan tüm sermaye yatırımlarının "süresiz olarak ertelendiği" belirtildi. Elektrik bakanlığı 2020 yazında Irak'ta toplam güç kapasitesini 22 milyar vata (GW) çıkarmayı planlamıştı. Ülkenin enerji üretim kapasitesi şu anda 19,2 milyar vattır. **Ancak, Irak'ın mevcut durumu, tahmini 7 milyar vat planlı üretim kapasitesinin genişlemesi için çok ihtiyaç duyulan fonları etkiliyor.**⁹²

Irak'ın Basra ham petrolünün Asya'ya giden kargo yükleri için haziran ayı fiyat farkları primlerini, Çin'in sert artan talebi, daha düşük temel ölçütler ve OPEC+ arz kesintileri ile yükseldi. S&P Global Platts verilerine göre, haziran yüklemeli, M1 Basrah Light ve M1 Basrah Heavy için Resmi Satış Fiyatı (OSP) farkları 4 dolarlık primlerle değerlendirildi. Platts Kasım 2017'de Irak için fiyat farkları yayınlamaya başladığından beri bunlar hem Basrah Light hem de Heavy ham sınıflar için en yüksek değerlendirmeler oldu.⁹³

Suudi ARAMCO, Sempra Energy'nin Teksas'taki bir LNG ihracat projesine devam etme kararını ertelemesinden sonra 12 kadar LNG tankerleri kiralama planlarını askıya aldı. Geçen yıl mayıs ayında ARAMCO, Sempra Energy'nin planlanan Port Arthur ihracat terminalinden LNG satın almak için 20 yıllık bir anlaşma imzalamış ve ayrıca multi-milyar dolarlık projenin ilk aşamasında %25 hisse senedi satın almayı kabul etmişti. Ancak Sempra, bu ay koronavirüs pandemisi nedeniyle küresel enerji talebindeki düşüşün ardından 2021 yılına kadar projeye devam kararını ertelediğini belirtti.⁹⁴

Shell, yaklaşık 60 kişilik yabancı personelin Irak'ın Basra Gaz Şirketi'nden çıkarıldığını bildirdi. Yapılan açıklamada, işten çıkarılan işçilerin Basra Gaz Şirketi genel merkezinde bir protesto düzenledikleri ve güvenlik nedeniyle tahliye edildiğini söyledi. Basrah Gas Company, devlete ait South Gas Company, Shell ve Mitsubishi'nin ortak girişimi olarak işlemekteydi.⁹⁵

Qatar Petroleum, Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin açıklarındaki Ivorian-Tano havzasında bulunan iki keşif bloğuna %45 oranında katılım sağlamak için bir anlaşma imzaladı.⁹⁶

Lukoil Orta Doğu Limited Şirketi Egor Zubarev, Lukoil'in Irak'taki Batı Qurna-2 alanında yeni üretim tesislerinin devreye alınmasına devam etmeyi planladığını belirtti.⁹⁷

Qatar Petroleum (QP), dört yeni 7.8m ton yıllık LNG vagon Mühendislik, tedarik ve inşaat (EPC) yüklenicileri için 15 Eylül'ü teklif tarihi olarak belirlledi. Sözleşmenin 18 milyar dolar değerinde olduğu söyleniyor. İhale bir yıl önce başlatıldı ancak ertelenmişti.⁹⁸

Kuveyt ile Suudi Arabistan arasında eşit olarak paylaşılan tarafsız bölgede, 2015'in sonlarında üretimin durdurulmasından önce 500,000 bpd üretiyordu. Kuveyt ve Suudi Arabistan, petrol üretimini haziran ayında paylaştıkları nötr bölgeden askıya alacaklarını belirterek, fiyatları yükseltmeyi kabul ettikleri kesintilerin bir parçası olduğu belirtildi. Tarafsız bölge için, Kuveyt Petrol Körfezi A.Ş.'nin Genel Başkan Vekili Abdullah el-Sumaiti yaptığı açıklamada, açık deniz Khafji petrol sahasının 1 Haziran'dan başlayarak bir ay boyunca durdurulmasına karar verildiğini bildirdi. Khafji'deki üretim, iki ülke arasındaki anlaşmazlık nedeniyle beş yıllık bir aradan sonra mart ayında kısmen yeniden başlamıştı.⁹⁹

Qatar Petroleum, Exxon, Chevron ve ConocoPhillips'i görüşmeler için ülkenin kuzey alanında gaz üretimini genişletmek üzere ortak girişim (joint venture) oluşturmaya davet edecek.¹⁰⁰

KAYNAKÇA

- ¹ <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/un-envoy-urges-us-russia-dialogue-for-peace-in-syria/1845804>
- ² <https://www.dailysabah.com/politics/western-countries-in-un-security-council-push-to-reopen-border-crossings-for-aid-deliveries-to-syria/news>
- ³ <https://www.middleeasteye.net/news/syria-tycoon-makhlouf-lashes-out-state-fresh-accusations>
- ⁴ <https://www.france24.com/en/20200520-syrian-government-orders-seizure-of-assets-of-assad-s-cousin-rami-makhlouf>
- ⁵ <https://www.middleeastmonitor.com/20200521-iran-mp-we-have-spent-30bn-defending-assad-syria-must-pay-us-back/>
- ⁶ <https://www.kurdistan24.net/en/news/9e904679-e90b-42df-ac68-550a50e82a9e>
- ⁷ https://parstoday.com/en/news/west_asia-i121492-syrian_army_troops_block_us_convoy_in_hasakah_force_it_to_move_back
- ⁸ <https://nedaa-sy.com/en/news/20492>
- ⁹ <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/1805202010>
- ¹⁰ <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/un-sends-89-trucks-carrying-aid-to-idlib-syria/1845051>
- ¹¹ <https://www.dailysabah.com/politics/turkish-russian-militaries-hold-12th-round-of-joint-patrols-on-key-highway-in-syria/news>
- ¹² <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/cumhurbaskani-erdogan-irak-cumhurbaskani-salih-ile-telefonda-gorustu/1850734>
- ¹³ https://turkish.aawsat.com/home/article/2298341/pompeo-ve-kazimi-stratejik-m%C3%BCzakereyi-g%C3%B6r%C3%BC%C5%9Ft%C3%BC?utm_source=dlvr.it&utm_medium=twitter
- ¹⁴ <https://gds.gov.iq/prime-minister-al-kadhimi-iraq-is-greater-than-the-challenges-facing-it/>
- ¹⁵ <https://www.aljazeera.com/news/2020/05/iraq-announces-arrest-isil-number-nasser-al-qirdash-200521071213828.html>
- ¹⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kerkuk-operasyonlar-komutani-kerkukte-son-3-ayda-200-deas-militani-yakalandi/1846924>
- ¹⁷ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bagdat-ta-abd-buyukelciliginin-bulundugu-yesil-bolge-ye-fuzeli-saldiri/1845781>
- ¹⁸ <https://gds.gov.iq/cabinet-announces-eid-holiday-authorises-payment-of-may-salaries-of-state-employees/>
- ¹⁹ <https://gds.gov.iq/iraqs-minister-of-finance-in-saudi-arabia-for-talks-on-economic-cooperation-investment/>

- 20 https://www.uniraq.org/index.php?option=com_k2&view=itemlist&layout=category&task=category&id=164&Itemid=650&lang=en
- 21 <https://www.kurdistan24.net/tr/news/bd6caaec-199a-4613-88dc-41038060de2f>
- 22 https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=587456658549376&id=208901929738186
- 23 <https://www.facebook.com/watch/?v=675798279907298>
- 24 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kerkuk-operasyonlar-komutani-kerkukte-son-3-ayda-200-deas-militani-yakalandi/1846924>
- 25 <http://turkmenelihaber.net/turkmeneli/item/16840-kerkuk-te-petrol-rafinerisine-deas-saldirisi-1-sehit-3-yarali.html>
- 26 <https://www.shafaaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%A7%D9%84%D8%BA%D8%A7%D9%86%D9%85%D9%8A-%D9%85%D9%86-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83-%D8%A7%D9%84%D9%88%D9%84%D8%A7%D8%A1-%D9%84%D9%84%D9%85%D9%87%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D9%88%D9%84%D9%8A%D8%B3-%D9%84%D9%84%D8%B7%D8%A7%D8%A6%D9%81%D8%A9-%D8%A3%D9%88-%D8%A7%D9%84%D9%82%D9%88%D9%85%D9%8A%D8%A9/>
- 27 <https://baghdadtoday.news/ar/news/120419/%D8%B5%D8%AD%D8%A9-%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%88%D9%83-%D8%AA%D9%88%D8%B6%D8%AD-%D8%AA%D9%81%D8%A7%D8%B5%D9%8A%D9%84-%D8%A7%D9%84>
- 28 https://www.tika.gov.tr/tr/haber/tika%27dan_irak%27ta_turkmen_ailelere_gida_yardimi-51458
- 29 <http://diplomaticmagazine.net/>
- 30 <https://politicmedia.net/detailnewsपो.>
- 31 http://drawmedia.net/page_detail?smart-
- 32 <http://skurd.net/>
- 33 <http://www.esta.krd/news>
- 34 <https://www.peyserpress.com>
- 35 <https://www.sabah.com.tr/dunya/2020/05/21/cemal-kasikcinin-ailesi-katilleri-affettiklerini-duyurdu>
- 36 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/yemende-guney-gecis-konseyi-ile-uluslararası-koalisyon-arasindaki-catlak-buyuyor/1848944>
- 37 <https://www.trthaber.com/haber/dunya/irakli-protestocular-suudi-arabistan-kanali-mbc-ofisini-basti-485668.html>
- 38 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/pompeodan-suudilere-silah-satisina-yonelik-inceleme-yazili-talep/1847081>
- 39 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-ordusu-hafter-milislerinin-isgalindeki-vatiyye-askeri-ussunde-kontrolu-sagladi/1844601>

- ⁴⁰ <https://www.yeniakit.com.tr/haber/umhnnin-vatiyye-ussunu-iscalden-kurtarmasinin-ardindan-kritik-sozler-1245743.html>
- ⁴¹ <https://www.timeturk.com/libya-muftusu-giryani-den-turkiye-libya-mutabakati-na-destek/haber-1319149>
- ⁴² <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/nahda-hareketi-libya-hukumetini-hafter-milisleri-karsisindaki-basarisindan-dolayi-tebrik-etti-/1852446>
- ⁴³ <https://english.alaraby.co.uk/english/news/2020/5/21/palestine-rejects-uaes-uncoordinated-coronavirus-aid-sent-via-israel>
- ⁴⁴ <https://www.reuters.com/article/us-israel-emirates-palestinians/abu-dhabis-etihad-makes-first-known-flight-to-israel-carrying-palestinian-aid-idUSKBN22V2R8>
- ⁴⁵ <https://www.borsagundem.com/haber/katar-o-ulke-petrolunun-yuzde-45ini-aldi/1492524>
- ⁴⁶ <https://www.standard.co.uk/sport/football/qatar-2022-world-cup-organisers-want-tournament-celebration-humanity-after-covid19-pandemic-a4446621.html>
- ⁴⁷ <https://www.haberler.com/tunus-cumhurbaskani-ile-katar-emiri-ikili-13247496-haberi/>
- ⁴⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cumhurbaskani-erdogan-katar-emiri-al-sani-ile-gorustu/1850825>
- ⁴⁹ <https://twitter.com/abdulmoiz1990/status/1262776212881059841?s=20>
- ⁵⁰ <https://www.dunya.com/sirketler/katara-50-zirhli-askeri-ambulans-haberi-470722>
- ⁵¹ <https://www.haberturk.com/son-dakika-tcmb-ile-katar-merkez-bankasi-arasindaki-swap-anlasmasi-15-milyar-dolara-cikarildi-2685427-ekonomi>
- ⁵² [https://www.vakifbank.com.tr/documents/inv_pres/Vak%C4%B1fBank%20is%20the%20first%20Turkish%20Bank%20getting%20a%20banking%20license%20in%20Qatar%20\(1\).pdf](https://www.vakifbank.com.tr/documents/inv_pres/Vak%C4%B1fBank%20is%20the%20first%20Turkish%20Bank%20getting%20a%20banking%20license%20in%20Qatar%20(1).pdf)
- ⁵³ <https://coronavirus.jhu.edu/map.html>
- ⁵⁴ <https://www.bna.bh/en/TheNationalTaskforceforCombatingtheCoronavirusCOVID19stressesimportanceofcontinuingtoadheretosocialdistancingguidelinesduringEidAlFitrholidays.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDoE%2fh1MGUqEcuChC0Gw0BZw%3d>
- ⁵⁵ <https://www.bna.bh/en/Bahrainrepatriates46citizensfromOman.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDm4JhP1%2b6gGQ03xVlDDNPxM%3d>
- ⁵⁶ <https://www.bna.bh/en/Bahrainembassyrepatriates42BahrainisfromKuwait.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDjxyxyp5tWLBFRFijUlk14%3d>
- ⁵⁷ <https://www.bna.bh/en/HMKingpardons154inmates.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDtExwJ0vcnt0JAX2BK03hJE%3d>
- ⁵⁸ <https://www.bna.bh/en/BahraincondemnsterroristbombinginSinai.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDhPcyxY4F%2bY5rcL2Z3s1PtY%3d>
- ⁵⁹ <https://www.bna.bh/en/BahrainwelcomessigningofpowersharingdealinAfghanistan.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDr3gGxlnasUCXyTBXIfg7GU%3d>

- ⁶⁰ <https://www.middleeastmonitor.com/20200518-saudi-asks-officials-in-yemens-hadi-government-to-leave/>
- ⁶¹ <https://www.middleeastmonitor.com/20200521-uae-backed-yemen-forces-set-out-conditions-for-withdrawal-from-south/>
- ⁶² <https://www.middleeastmonitor.com/20200521-uae-backed-yemen-separatists-arrive-in-saudi-arabia-for-talks/>
- ⁶³ <https://www.middleeastmonitor.com/20200523-yemen-al-islah-party-demands-return-of-government-to-aden-attacks-transitional-council/>
- ⁶⁴ <https://www.middleeastmonitor.com/20200523-trump-us-supports-yemens-unity-safety-of-its-land/>
- ⁶⁵ <https://www.middleeastmonitor.com/20200521-yemen-houthis-refuse-to-release-detained-journalists-offer-to-exchange-for-pows/>
- ⁶⁶ <https://coronavirus.jhu.edu/map.html>
- ⁶⁷ <https://www.middleeastmonitor.com/20200523-united-nations-yemens-health-system-collapsed-amid-coronavirus-outbreak/>
- ⁶⁸ <https://www.middleeastmonitor.com/20200519-eu-donates-60m-to-help-yemen-curb-coronavirus-spread/>
- ⁶⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tika-yemende-3-bin-gida-kolisi-dagitti/1851904>
- ⁷⁰ http://www.xinhuanet.com/english/2020-05/24/c_139082098.htm
- ⁷¹ <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/05/israel-morocco-united-arab-emirates-miriam-adelson-covid-19.html>
- ⁷² <https://www.middleeastmonitor.com/20200523-uae-foundation-suspends-activities-in-morocco-due-to-tension-between-both-countries/>
- ⁷³ <https://www.moroccoworldnews.com/2020/05/303122/morocco-to-acquire-missiles-missile-defense-systems-from-mbda-france/>
- ⁷⁴ <https://www.worldometers.info/coronavirus/country/algeria/>
- ⁷⁵ <https://www.france24.com/en/20200523-algerian-artists-to-hold-virtual-concert-to-support-detained-protesters>
- ⁷⁶ <https://theArabweekly.com/algeria-and-egypt-review-their-options-they-face-turkish-presence-next-door>
- ⁷⁷ <https://www.tsa-algerie.com/algerie-maroc-la-tension-ne-retombe-pas/>
- ⁷⁸ <https://www.aa.com.tr/en/africa/covid-19-cases-deaths-rise-in-tunisia-uae-and-oman/1852520>
- ⁷⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/gannusiden-libya-basbakani-serrac-a-vatiyye-hava-ussu-tebrigi/1846777>
- ⁸⁰ <https://www.tap.info.tn/en/Portal-Politics/12705493-president-kais>

- ⁸¹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-ordusu-hafter-saflarindaki-1600-kadar-parali-asker-tahliye-edildi/1852442>
- ⁸² <https://www.aljazeera.com/news/2020/05/libya-khalifa-haftar-200523142442684.html>
- ⁸³ <https://www.reuters.com/article/us-usa-turkey-libya/trump-urges-libya-de-escalation-on-call-with-erdogan-white-house-idUSKBN22Z0PB>
- ⁸⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abdnin-libya-buyukelcisinden-trablusa-yonelik-gereksiz-saldirilar-son-bulmali-mesaji/1851725>
- ⁸⁵ <https://www.mercurynews.com/2020/05/21/rights-group-egypt-arrested-10-reporters-since-virus-hit/>
- ⁸⁶ <https://www.egypttoday.com/Article/2/87945/UN-Mideast-envoy-says-keen-to-coordinate-with-Egypt-on>
- ⁸⁷ <https://www.thenational.ae/world/mena/egypt-accepts-proposal-to-renegotiate-on-nile-dam-dispute-1.1023108>
- ⁸⁸ <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/sudan-egypt-resume-talks-on-nile-dam-project/1847031>
- ⁸⁹ <https://www.nasdaq.com/articles/seven-u.s.-lng-cargoes-heading-for-china-in-may-highest-since-jan-2018-2020-05-22>
- ⁹⁰ <https://www.energymixreport.com/u-s-overtakes-algeria-as-largest-exporter-of-natural-gas-to-spain/>
- ⁹¹ <https://oglinks.news/iran/news/outperforming-qatar-south-pars-gas-extraction-zanganeh>
- ⁹² <https://www.hellenicshippingnews.com/iea-to-step-up-support-for-iraqs-power-and-gas-sector/>
- ⁹³ <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/052020-surgings-chinese-demand-pushes-iraqi-basrah-crude-premiums-to-all-time-high>
- ⁹⁴ <https://www.reuters.com/article/saudi-lng-ships/update-1-saudi-aramcos-bahri-puts-lng-tanker-plan-on-hold-sources-idUSL4N2D32E5>
- ⁹⁵ <https://www.aljazeera.com/ajimpact/shell-evacuates-foreign-staff-iraq-basra-gas-project-200521142935711.html>
- ⁹⁶ <https://www.nsenergybusiness.com/news/qatar-petroleum-exploration-blocks/>
- ⁹⁷ <https://www.lukoil.com/Business/Upstream/Exploration>
- ⁹⁸ <http://www.pfie.com/emea-qatar-lng-bid-date-set/21428014.article>
- ⁹⁹ <https://oglinks.news/opec/news/kuwait-saudi-halt-oil-production-from-neutral-zone>
- ¹⁰⁰ https://seekingalpha.com/news/3577024-qatar-to-invite-exxon-chevron-conoco-for-gas-jv-talks?utm_source=thomsonreuters.com&utm_medium=referral